

Miljø- og Fødevareklagenævnet

Sendt elektronisk via klageportalen

Vingsted, den 11. juni 2019.

KLAGE

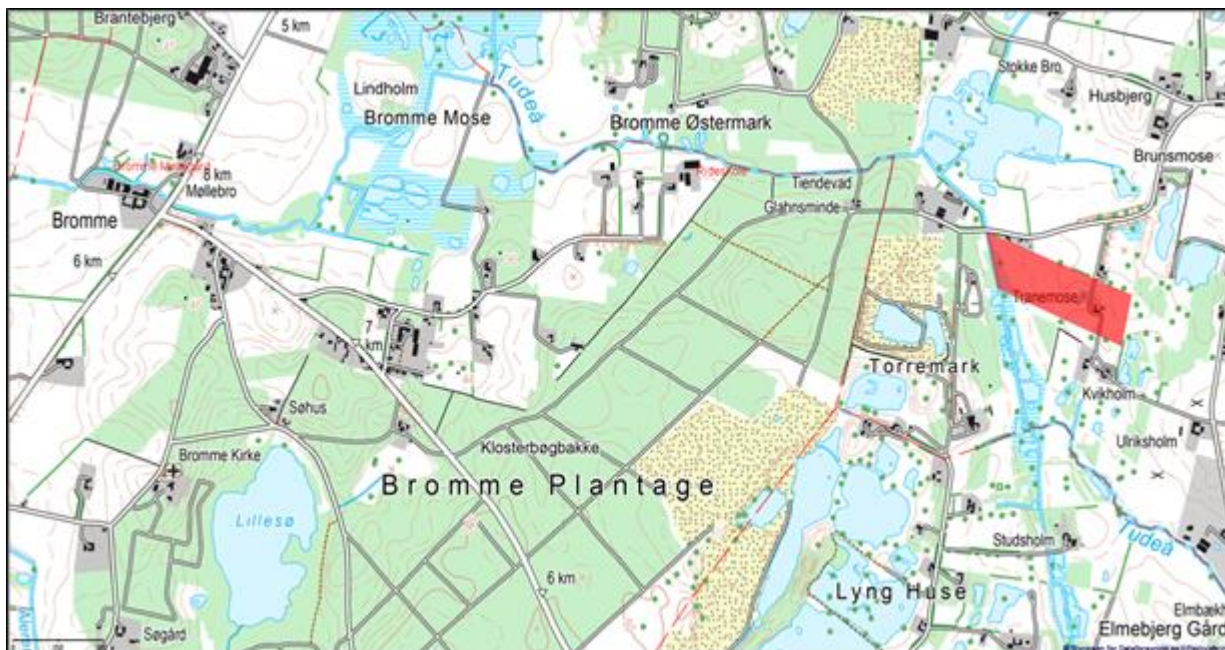
Danmarks Sportsfiskerforbund indsendte den 30. maj en foreløbig klage over Sorø kommunes tilladelse til grundvandssænkning i forbindelse med råstofindvinding under grundvandsspejl på Matrikel 11f, Døjringe By, Munke Bjergby.

Her følger den udførlig klage fra Danmarks Sportsfiskerforbund, Klage ID 1004179.

Sorø Kommune meddelte efter § 26 stk. 1 i vandforsyningsloven tilladelse til en midlertidige grundvandssænkning, der vil være konsekvensen af en årlig råstofindvinding på 20.000 m³ under grundvandsspejlet, samt indvinding af 1.500 m³ vand fra en eksisterende sø. Samtidig gives efter miljøbeskyttelseslovens § 24 forbud mod anvendelse af pesticider og gødning indenfor graveområdet på ejendommen matr. 11f Døjringe By, Munke Bjergby, ejendomsnummer 9483, beliggende Dyssevej 20, 4180 Sorø.

Tilladelsen er gyldig fra 2019 til 2028.

Danmarks Sportsfiskerforbund finder ikke de stillede vilkår sikrer, at der ikke sker en negativ påvirkning af Tude å. Desuden finder vi Sorø kommunes vurdering af påvirkningen af Tude Å særdeles mangelfuld.

Oversigtskort med stednavne, der bruges senere i dette dokument.

Danmarks Sportsfiskerforbund finder afgørelsen fra Sorø kommune, som er en konsekvens af Region Sjællands meddelt tilladelse til indvinding af råstoffer, Dyssevej 20, 4180 Sorø på Matrikel 11f, Døjringe By, Munke Bjergby. Vi frygter afgørelsen vil medføre forringelser for vandmiljøet i Tude Å med tilløb, hvilket er i strid med formålet med Statens Vandområdeplaner (Vandrammedirektivet), samt anden lovgivning, der skal sikre natur- og miljø.

Ligeledes finder vi dispensationen fra å-beskyttelseslinjen yderst kritisabel, og mangler dokumentation for hvilken påvirkning dette vil medføre for Tude Å.

Tidligere tilstande og miljømål for vandløbet

I Vestsjællands Amts sidste vandløbsplan var det nedstrøms beliggende vandløb (strækning 2, 3 og 4). målsat som B1 Gyde- og opvækstvand for laksefisk (Bilag 1a og 1b).

Minimumsvandføringen var fastsat til 20-50 liter pr. sekund.

DVFI var målsat til 5.

Det gældende vandløbsregulativ (Bilag 2) for disse strækninger, anviser en bundbrede fra Stokkebækken og nedstrøms (st. 3025) på omkring 200 cm svarende til et type 2 vandløb.

Faldforholdene varierer i forhold til regulativet over 3 promille, der jfr. statens anvisninger er den vigtigste parameter til miljømålsopfyldelse. (Bilag 3).

VANDLØBSPLAN 2005		MÅLSÆTNINGER						KRAV				
Kommune nr.	Strækning nr.	SKÆRPET		BASIS			LEMPET					
		Nat. vid.interess.	Vandløb uden fisk	Gyde/opv. for laks	Laksefiskevand	Karpefiskevand	Afledning af vand	Spildevand	Vandindvinding	Vandføring i median min. situationen	Målsætningsklasse	
Vandløb TUDE Å SYSTEMET		A	B0	B1	B2	B3	C	D	E	ops. l/s	nedsl. l/s	DVFI
335	Tude Å	1				B3				-	2	5
-	-	2			B1					2	20	5
-	-	3				B3				20	50	5
-	-	4			B1					50	50	5
303	-	5			B2					50	50	5
333	-	6			B2					55	75	5
-	-	7			B2					85	150	5
-	-	8				B3				v	v	4

Fra Vestsjællands Amts vandløbsplan 2005-2016

Fra basisanalysen 2013 (Basisanalyse for Vandområdeplaner 2015 - 2021)
<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?&profile=vandrammedirektiv2basis2013>

Gældende miljømål for vandløbet nær indvindingsområdet

BEK nr. 448 af 11/04/2019 (Gældende)

nyk_2.5_141 Lyngbækken Type 1

nyk_2_5_141	Soro, Lyngbækken	X1: 660488, Y1: 6149333, X2: 659618, Y2: 6148246	1	1.47	God økologisk tilstand senest 22. december 2015. God kemisk tilstand senest 22. december 2015.
-------------	------------------	--	---	------	--

nyk_2.5_676a Lyngbækken Type 1

nyk_2_5_676a	Soro, Lyngbækken	X1: 660488, Y1: 6149333, X2: 660638, Y2: 6149372	1	0.2	God økologisk tilstand senest 22. december 2021. God kemisk tilstand senest 22. december 2015.
--------------	------------------	--	---	-----	--

o9230 Lyngbækken Type 1

o9230	Soro, Lyngbækken	X1: 660638, Y1: 6149372, X2: 660927, Y2: 6149795	1	0.58	God økologisk tilstand senest 22. december 2015. God kemisk tilstand senest 22. december 2015.
-------	------------------	--	---	------	--

nyk_2.5_647 Lyngbækken Type 1

nyk_2_5_647	Soro, Lyngbækken	X1: 661071, Y1: 6149951, X2: 661484, Y2: 6151541	1	1.96	God økologisk tilstand senest 22. december 2015. God kemisk tilstand senest 22. december 2015.
-------------	------------------	--	---	------	--

9847 Tude Å Type 2

o9847	Soro, Tude Å	X1: 661484, Y1: 6151541, X2: 661179, Y2: 6152329	2	0.89	God økologisk tilstand senest 22. december 2015. God kemisk tilstand senest 22. december 2015.
-------	--------------	--	---	------	--

nyk_2.5_651 Tude Å Type 2

nyk_2_5_651	Soro, Tude Å	X1: 661119, Y1: 6152403, X2: 661179, Y2: 6152329	2	0.1	God økologisk tilstand senest 22. december 2015. God kemisk tilstand senest 22. december 2015.
-------------	--------------	--	---	-----	--

nyk_2.5_752 Tude Å Type 2

nyk_2_5_752	Soro, Tude Å	X1: 659684, Y1: 6152607, X2: 661119, Y2: 6152403	2	1.67	God økologisk tilstand senest 22. december 2015. God kemisk tilstand senest 22. december 2015.
-------------	--------------	--	---	------	--

nyk_2.5_80a Tude Å Type 2

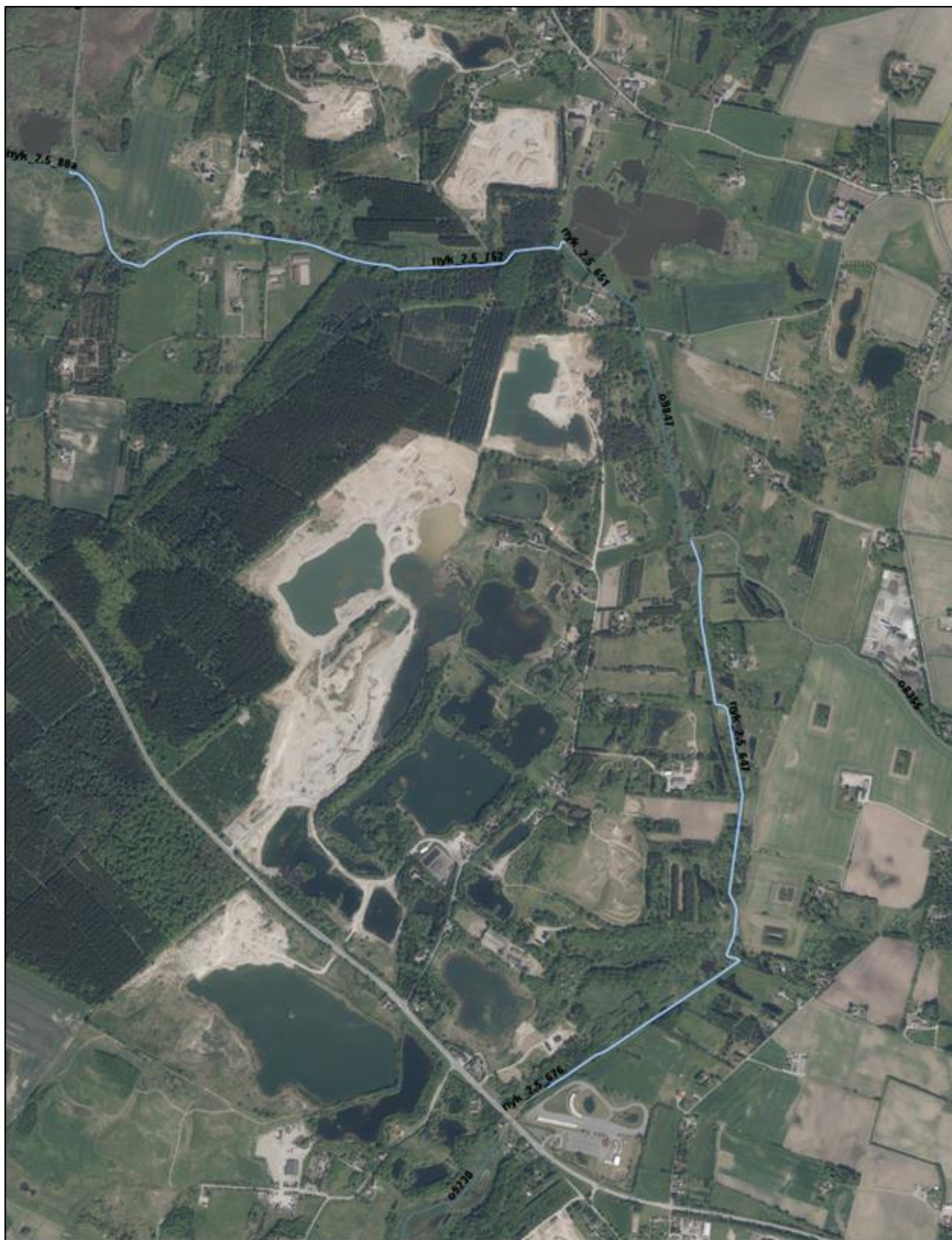
nyk_2_5_80a	Soro, Tude Å	X1: 659085, Y1: 6152163, X2: 659684, Y2: 6152607	2	0.93	God økologisk tilstand senest 22. december 2021. God kemisk tilstand senest 22. december 2015.
-------------	--------------	--	---	------	--

nyk_2.5_80d Tude Å Type 2

nyk_2_5_80d	Soro, Tude Å	X1: 658841, Y1: 6152189, X2: 659085, Y2: 6152163	2	0.29	God økologisk tilstand senest 22. december 2021. God kemisk tilstand senest 22. december 2015.
-------------	--------------	--	---	------	--

o9846 Tude Å Type 2

o9846	Soro, Tude Å	X1: 657560, Y1: 6152198, X2: 658841, Y2: 6152189	2	1.4	God økologisk tilstand senest 22. december 2015. God kemisk tilstand senest 22. december 2015.
-------	--------------	--	---	-----	--

Kortet viser omfanget af grusgravning over og under grundvandsspejlet langs Tude Å og de gældende målsatte vandløbssegmenter.

Effekten af den igangværende råstofindvinding

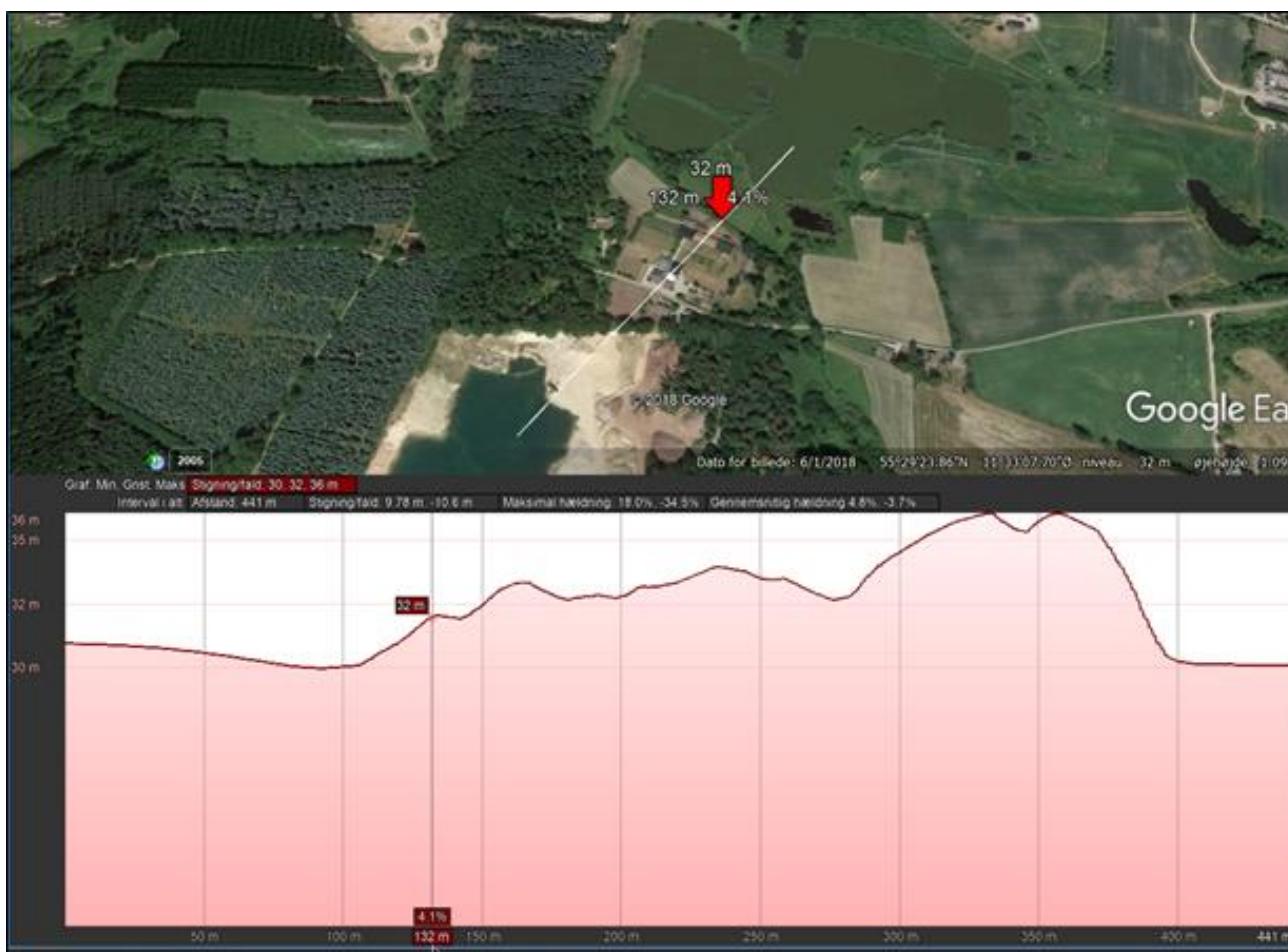
Vi kan se at vandløbet løber tør, mens vandløb af samme type aldrig gør det, selv i den ekstreme sommer 2018.

Der er gravet under vandspejl i store områder langs med vandløbet og nu gives der tilladelse til en ny indvinding indtil 50 meter fra vandløbet med en dispensation i forhold til vandløbsbeskyttelseslinjen på 50 %.

DSF mener at det er de nye hydrauliske forhold, der gør at vandløbet løber tør i forhold til en uforstyrret situation. Man har henover årene ændret et positivt vandopland til et negativt.

Før løb vandet fra de tilstødende arealer mod vandløbet, da der var en topografisk overhøjde med et indeholdt hydraulisk tryk. Nu er det modsat, samtidig med at der er skabt store vandflader, hvorfra vandet i større omfang fordampes – navnlig om sommeren, hvor vandløbet i forvejen har en lav vandføring.

Den lokale udsætningsforening "UFV Sjælland" (UFV) har senest d. 26. August 2018 påpeget effekten af råstofindvindingen (Bilag 5), men regionen har ikke taget denne henvendelse til følge.

Dato: 1. juni 2018. Station 4600. Udtrækket viser at vandspejlet i søerne var 3000 (cm. DNN) Det er 25 cm. under regulativets bund kote. Kilde Google Earth.

Foto fra sommeren 2018 ved Tidendevad. Vandløbet var fra o9847 til o9846 fuldstændigt udtørret i perioden fra d. 1. juni til d. 1. oktober. En hændelse som ikke som ikke har været observeret i de seneste 25 år.

Foto fra d. 28. maj 2016, ved Tidendevad, Tude Å segment 09847 til 09846 med en gydebanke i forgrunden med korrekt biologisk vanddybde for, at ørreder kan gyde i vandløbet. Bagerst ses fine skjulesteder for større ørreder ved den aktuelle vanddybde.

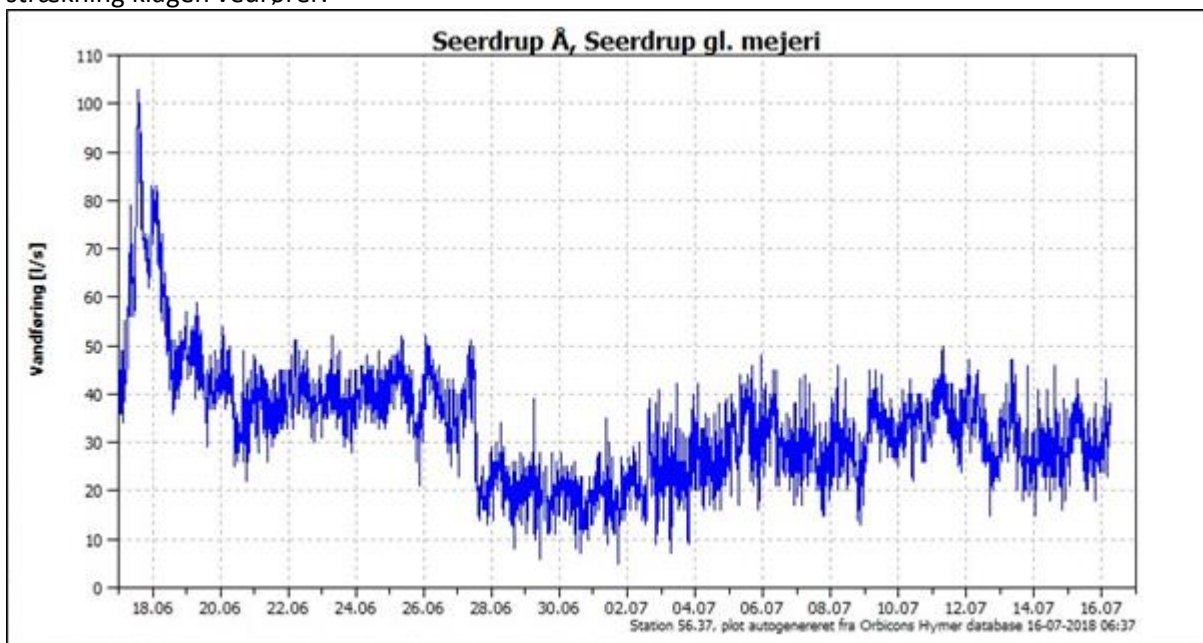
Foto fra d. 2. juni 2019, ved Tidendevad, Tude Å segment 09847 til 09846, hvor vandløbet trods rigelig regn i hele foråret er på vej til igen at udtørre.

Foto fra d. 18. august 2018 ved station 7000 i Tude Å. På samme tidspunkt var vandløbsstrækningen gennem grusgravningsområdet tørlagt.

Sammenlignelige observationer

Seerdrup Å (Tilløb til Tude Å) er et sammenligneligt type 2 vandløb med samme faldforhold, som den strækning klagen vedrører.

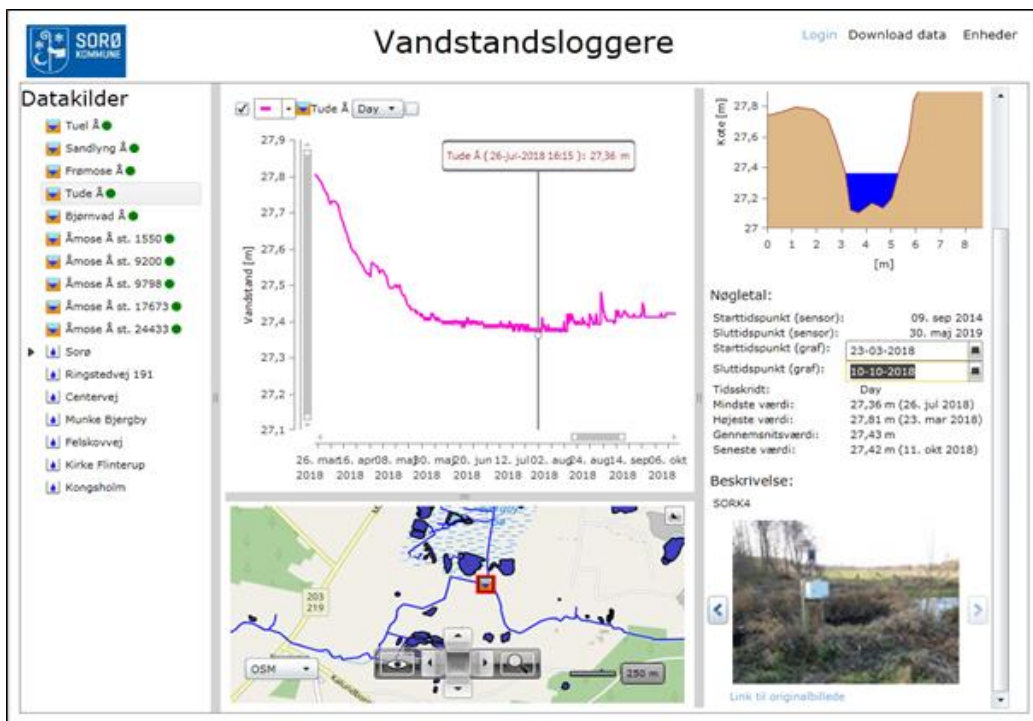
Fra <http://hydrometri.dk/kommune/slagelse/>, sommeren 2018.

VANDLØBSPLAN 2005		MÅLSÆTNINGER					KRAV				
		SKÆRPET		BASIS		LEMPET					
Kommune nr.	Strækning nr.	Nat. vid.interess.	Vandløb uden fisk	Gyde/opv. for laks	Laksefiskevand	Karpefiskevand	Afledning af vand	Spildevand	Vandindvinding	Vandføring i median min. situationen	Målsætningsklasse
		A	B0	B1	B2	B3	C	D	E		
	Vandløb										

Seerdrup A med tilløb												
311 Lindes Å	1					B3				>0	1	5
- - -	2					B3				1	8	4
- - -	3									8	8	5
- HALKEVAD Å					B1					8	9	5
- SEERDRUP Å					B1					15	20	5
- Vejrbæk	A									n	n	6
- Bøstrupenden			B0							-	>0	4
- Harrested Å				B1						1	6	5

Tilsvarende observationer er gjort i forhold til Gudum-Skovse Å (tilløb til Tude Å nord for Slagelse), som har samme minimumsvandføring i Vestsjællands amts vandløbsplan. Fald, bredde og oplands data kan sammenlignes med Tude å's uforstyrrede øvre løb.

Tude Å station 6308, ca. 2 km. nedstrøms graveområdet, løb ikke tør for vand i sommer 2018.

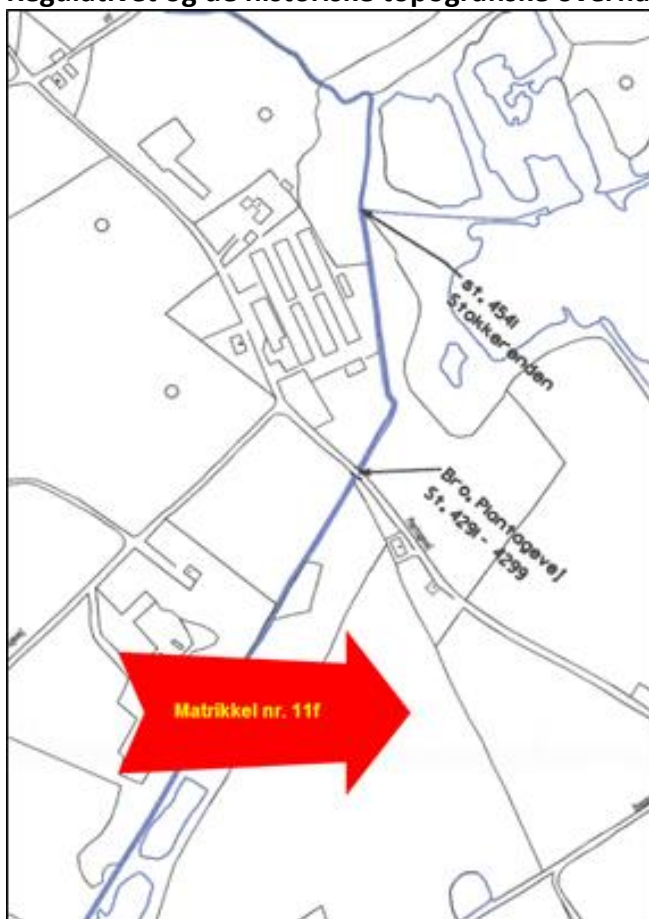

DSF har sammen med den lokale udsætningsforening "UFV Sjælland" udført ilt og temperaturmålinger af hele Tude Å's vandløbssystem i sommeren 2018. Konklusion af dette arbejde var blandt andet, at alle andre vandløb har været vandførende. (Bilag 4).

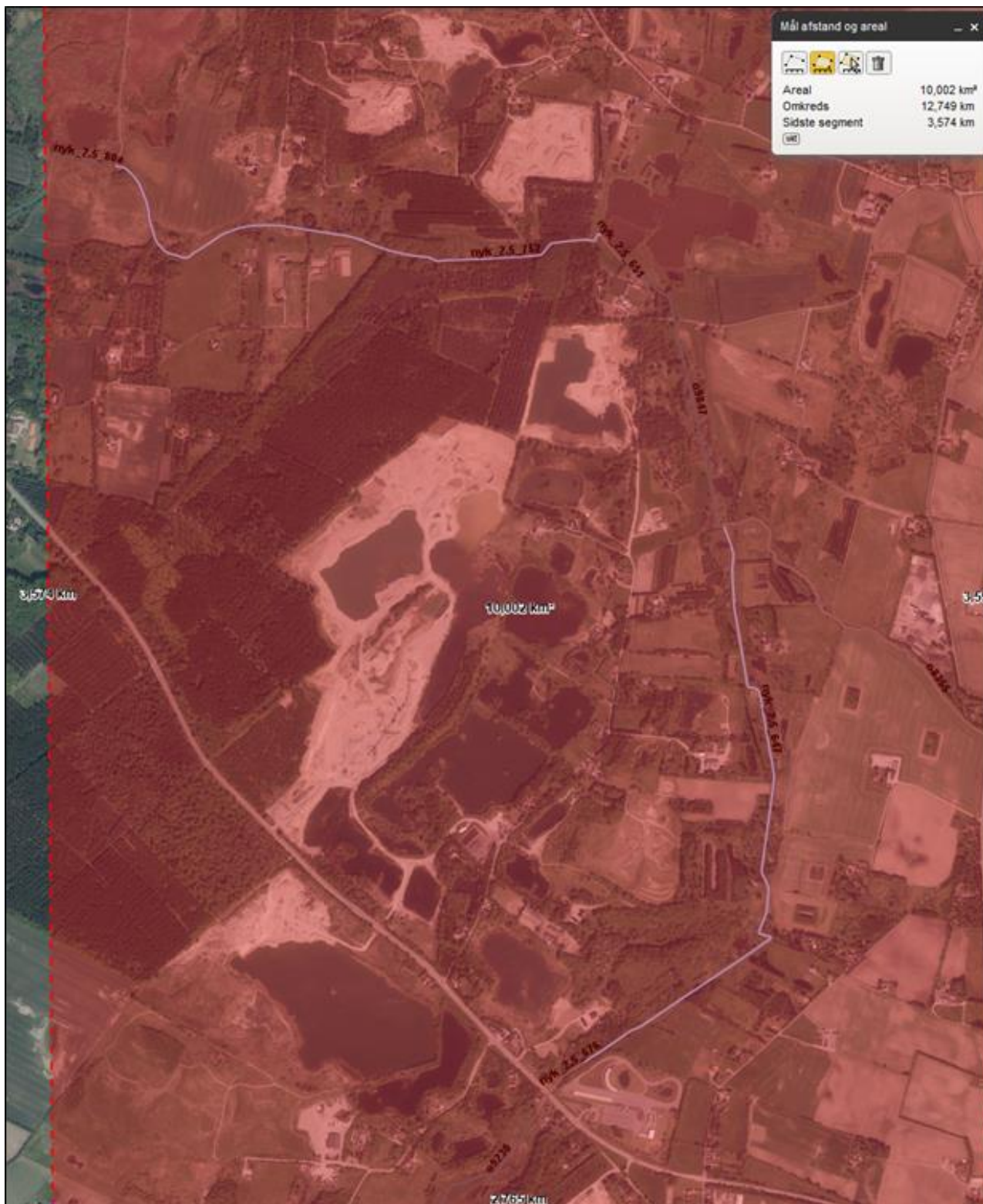
Eneste undtagelse er den aktuelle strækning af Tude Å's øvre løb, hvor det passerer råstofvindingsområdet.

Samme dokumentation ses ved at analysere Slagelse og Sorø kommuner dataloggere på: <http://hydrometri.dk/kommune/slagelse/> og <http://hydroinform.dk/Soroe.html>

Regulativet og de historiske topografiske overfladevandtilstande

Ifølge det gældende regulativ (Bilag 2) er vandløbets bundkote fastsat til 3025 (cm. DNN) ved station 4291, der er beliggende ved det nye graveområdes nedre afgrænsning og ligeledes 3025 (cm. DNN) ved de to opstrøms stationer 3647 og 3560.

Arealer hvor der er indvundet råstoffer eller planlagt indvinding vurderes at udgøre omkring 5 km², hvoraf omkring halvdelen er foretaget- eller planlagt under grundvandsspejlet.

DSF vurderer at op mod halvdelen af vandløbets vandoplend vil blive påvirket af grusgravningen.

Der er tale om grusgravning i en afstand på mellem 10 og 1000 meter fra vandløbet, som nu udvides med de aktuelle tilladelser.

Kilde: <http://miljoegis.mim.dk/spatialmap?&profile=vandraadsarbejdet2017-grunddata>

Kortet viser den oprindelige topografiske overhøjde i forhold til vandløbet på op til mere end 20 meter der allerede er fjernet. For det aktuelle råstof indvindingsområde gælder, at der fjernes en topografisk overhøjde i forhold til vandløbet på > 7 meter.

Kilde: <http://miljoegis.mim.dk/spatialmap?&profile=vandraadsarbejdet2017-grunddata>

Konsekvenser af Sorø kommunes og Region Sjællands aktuelle tilladelse til grundvands-senkning og råstofindvinding

Af tilladelsen til yderlig råstofindvinding fremgår, at der vil ske en bortgravning af op til 20.000 m³ råstoffer årligt og dette kan ske under grundvandsspejlet. I alt tillades indvendig af 60.000 m³ råstoffer årligt.

Det aktuelle indvindingsareal udgør 6,5 ha. I forhold til åens bundkote på 3025 (cm. DNN) vil der blive fjernet et topografisk hydraulisk vandopland med en overhøjde på op til 3800 (cm. DNN).

Kilde: <http://miljoegis.mim.dk/spatialmap?&profile=vandraadsarbejdet2017-grunddata>

Problematik i forhold til vandløbsnær grundvandssenkning og råstofindvinding under grundvandsspejl i et område.

I det aktuelle tilfælde frygter vi at det vil have en negativ effekt på vandmængden i Tude å og dermed skabe forringelser og manglende opfyldelse af miljømål. De meddelte tilladelser vil efter vores vurdering betyde, at der vil ske en gennem-/tilstrømning af grundvand til grusgravssøen. Vandet vil altid løbe mod det laveste tryk.

Dette sammenholdt med den potentielle fordamning fra en grundvandssø, der altid vil være langt større i sommerhalvåret end nedbøren. Derfor vil der oftest ske en naturlig tilstrømning af vand fra det nærliggende vandløb, hvilket i sommerhalvåret vil betyde at vandføringen i vandløbet reduceres. I tørre perioder kan den helt ophøre, særligt i vandløbs oplande med ler i undergrunden.

Endvidere vil det hydrauliske tryk fjernes, når de grus- og jordforekomster bortgraves, der topografisk er beliggende højere end vandløbet. Dermed fjernes en del af vandoplandet til vandløbet.

Samlet set skabes der et negativt vandopland, der dræner vandløbet.

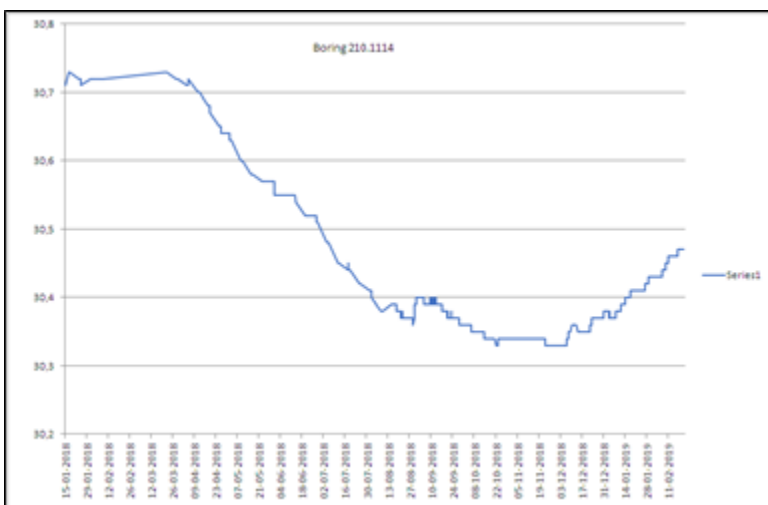
Erfaringer med tidligere tilladelser og kontrol af disse i området

Ifølge tilladelsen til råstofindvinding på matrikel nr.14b 13c, 13p og 42 (Bilag 6) er det muligt at sænke vandstanden til 2900 (cm. DNN), hvor man har konstateret at grundvandets spejlet befinder sig i kote 3000-3100 (cm. DNN).

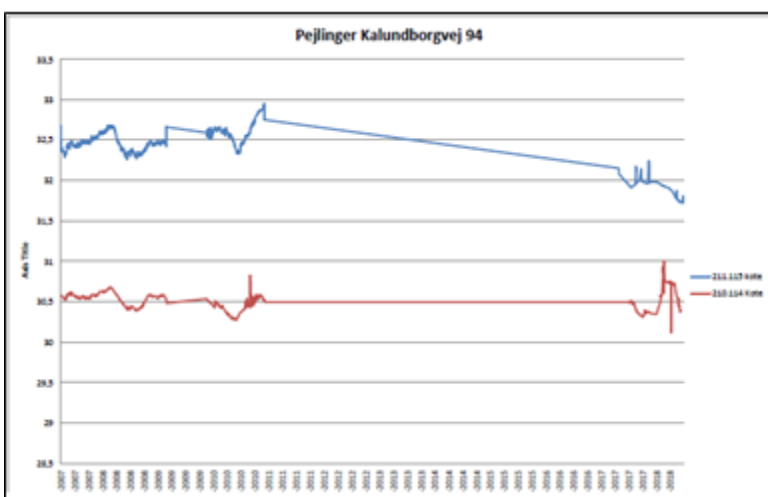
Tilsynsmyndigheden handlede ikke i sommeren 2018 på UFVs anmodning (Bilag 5) i relation til at vandløbet var udtørret.

Eksempelvis fremgår det af tilladelsen til råstofindvinding på matrikel nr. 11c (Bilag 7) og grundvandssænkning om at: **Ad. 4.1.1 Gravning under grundvandsspejl må ikke give anledning til påvirkning af vandmængderne i Tude å. Dette er tydeliggjort i tilladelsens afsnit 7.4.1.2 og 7.4.1.3.**

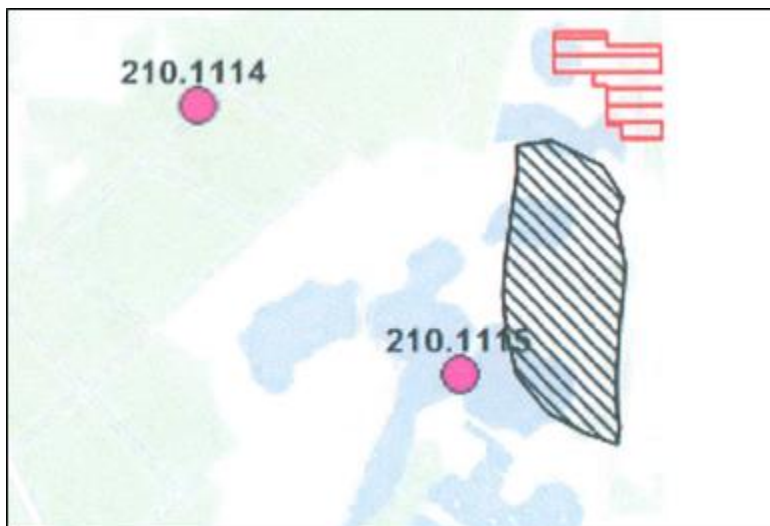
En endnu forøget tilladelse til råstofindvinding blev givet d. 30. marts 2017 til matriklerne 18a og 18c 21a og 21d.

Som det fremgår af regionens pejlinger var grundvandstanden på kun 3034 (cm. DNN) i en længere periode. (Bilag 8).

Som det fremgår af regionens måleprogram, blev det slet ikke målt i perioden fra 2011 til 2017. (Bilag 8). Omvendt er det tydeligt at vandspejlet er faldet fra 3250 til 3175 (cm. DNN) fra 2011 til 2017 og at denne tendens er fortsat.

Udsætningsforeningen (UFV) har haft en lang dialog med tilsynsmyndighederne uden at disse har reageret på disse advarsler (Bilag 10).

Allerede i 2008 blev tilsynsmyndigheden advaret, men reagerede ikke.

Se (Bilag 9) side 9.

"I flere af vandløbenes øvre dele kom vandføringen meget lang ned i efteråret 2004. Flere steder var vandføringen mindre end 1 l/s og løb som sivevand mellem pytter. Der var f.eks. tilfældet i Tude Å ved Tienedevad (station 210010)."

Væsentlige mangler og konflikter i afgørelserne

En indvinding under grundvandspejlet kan betyde, at grundvandets strømningsveje og vandføringen i vandløb generelt ændres.

Bundkoten i vandløbsregulativet ud fra graveområdet er i regulativet fastsat til 3025 (cm DNN).

I afgørelsen er vandspejlskravet sat til 3027 (cm DNN). Der efterlades således en teoretisk vanddybde på 2 cm. i vandløbet – vel at mærke året rundt. Dette er efter Danmarks Sportsfiskerforbund's opfattelse i sig selv fuldstændig uholdbart.

Der mangler derfor en redegørelse for den måling, der henvises til i den aktuelle tekst:

Vandspejlet i Tude Å blev opmålt i sommerperioden (maj-juli) i 2016 i forbindelse med en opmåling af vandløbet med henblik på kontrol af vandløbets tilstand. Der var ved opmålingen ikke forhold som kunne forårsage opstuvninger af vand på strækningen. På baggrund af denne opmåling er vilkåret om vandspejlskoten fastsat til kote 30,27, svarende til vandspejlet ud for graveområdet (vandløbets station ca. 4200).

Der er en afgørende fejl i afgørelses tekst: ***Strækningen fra ca. 400 m nedstrøms graveområdet er som noget nyt målsat med den højeste målsætning "høj økologisk tilstand" specifikt for fisk.***

Dette er ikke rigtigt. Miljømålet er *god økologisk tilstand* for fisk, mens den aktuelle tilstand er *høj økologisk tilstand* for fisk, der ikke må forringes.

DSF mener ikke at der vil være tale om en midlertidig vandspejlsændring, som påstået i afgørelsen. Der mangler redegørelse og dokumentation for, hvordan grundvandstilstanden kan vende tilbage til en uforstyrret tilstand, når råstofindvindingen er ophørt.

DSF mener at opretholdelse af Å-beskyttelseslinjen i det aktuelle tilfælde kan medvirke til at begrænse de samlede negative effekter af råstofindvindingens generelle miljøpåvirkning af Tude Å, og derfor mener vi ikke denne burde have været ophævet.

Danmarks Sportsfiskerforbund anbefaler derfor følgende, som vi mener burde være en helt naturlig sagsbehandling i sager af denne karakter:

1. Region og Kommunen gennemfører en modellering som kan belyse, i hvilket omfang grundvandets strømningsretning ændres, og om det vil betyde en øget risiko for reduceret vandføring i Tude Å samt om dette vil forringe den højt målsatte og eksisterende naturlige vandløbs flora og fauna.
2. Region og Kommunen modellerer og beregner effekterne af den øgede fordampning, der vil ske når grundvandet på matrikel 11f frilægges.
3. Region og Kommunen modellerer og beregner effekterne af den manglende tilstrømning, der vil ske når topografien på matrikel 11f ændres.
4. Region og Kommunen modellerer og beregner effekterne af den negative tilstrømning til åen, der vil ske når topografien på matrikel 11f ændres.
5. Region og Kommunen modellerer og beregner effekterne af den negative tilstrømning til Tude Å, der vil ske når vandspejlet på matrikel 11f kommer under vandløbets vandspejl i forbindelse med fordampning eller andre ukendte faktorer.
6. At der beskrives et kontrol- og afværgeprogram, der sikrer at tilladelsesteksten om *erstatningsansvar* reelt kan efterleves. Der henvises blandt andet til teksten "*Gravning under grundvandspejl må ikke give anledning til påvirkning af vandmængderne i Tude å.*"

Konklusion og sammenfatning

Uagtet teksterne i tilladelserne *Gravning under grundvandspejl må ikke give anledning til påvirkning af vandmængderne i Tude å* mener DSF, at der sammen med den igangværende grusgravning i området vil ske en negativ påvirkning af vandløbet biologiske tilstand. En forringelse, der vil blive så omfattende, at den vil ødelægge tidligere gode miljøtilstand, og føre til manglende målopfyldelse for de nævnte vandløbssegmenter.

Med henvisning til ovenstående mener Danmarks Sportsfiskerforbund at Nævnet må afvise den aktuelle tilladelse efter Vandforsyningsloven og hjemvise sagen til fornyet behandling i Sorø kommune.

Med venlig hilsen

Lars Brinch Thygesen

Natur- og Miljøkonsulent

Bilag

- 1a. VA Vandløbsplan 2005-2016.pdf
- 1b. RP2005_Kortbilag_Overfladevand_4.pdf
2. Tude-Å-Regulativ øvre-del.pdf
3. Retningslinjer-vandomraadeplaner-for-anden-planperiode.pdf
4. 190124v2 SK Ilt Strømrender.xls
5. Vandløbsregulativ – Tude Å – øvre del:
5. 180826 LM SK Vandstand i Tiendevad.pdf
6. Råstoftilladelse til Dybendalvej 14B, 4190 Munke Bjergby.pdf
7. Råstofindvindigstilladelse Matr. nr. 11c .pdf
8. Pejlinger DGU 2101114 og 2101115 Lange Long.pdf
9. Fiskeundersøgelse_2004.pdf
10. Mail UFV SK 2019.pdf